

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani

OBVESTILA

republiške matične službe

1982

št. 2

O B V E S T I L A

Ljubljana, 1982

št. 2

V s e b i n a:

- Uvod
- Načrt integriranega sistema znanstveno-strokovnih informacij v knjižnicah in INDOK centrih Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani
- Shema avtomatizacije integriranega sistema znanstveno-strokovnih informacij v knjižnicah in INDOK centrih Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani
- Posvet o domoznanskih zbirkah in domoznanskih informacijah

Milo Šušter

U V O D

V tej številki objavljamo prva osnutka načrta sistema in sheme avtomatizacije knjižnično-informacijskega sistema na ljubljanski Univerzi. Obe gradivi smo pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici in sta plod dolgotrajnih obravnav, posvetov in pogovorov. Podpisani sestavljalci so vnesli v gradivo številne koristne pripombe bibliotekarskih strokovnjakov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani in univerzitetnih knjižničarjev na ljubljanski Univerzi. Veliko dragocenih napotkov smo dobili od sodelavcev iz Univerzitetne knjižnice v Mariboru. Tudi komisija za informatiko, dokumentacijo in knjižničarstvo je gradivi že obravnavala in ju načelno sprejela, sedaj pa sta v obravnavi še v drugih strokovnih telesih univerze. Gradivi bosta v primeru, da ju sprejmejo, poslani v razpravo visokošolskim delovnim organizacijam.

Pot do sprejema načrta bo torej še dolga in težko rečemo, kdaj bomo začeli sistem uvajati in kakšen bo v končni obliki.

Kljub temu, ali pa prav zato, smo se odločili, da obe gradivi v sedanji obliki predstavimo širši bibliotekarski javnosti, saj se zavedamo, da je sistem univerzitetnih knjižnic pomemben del bodočega enotnega slovenskega knjižnično-informacijskega sistema, ki ga uvaja novi zakon o knjižničarstvu. Menimo, da bo gradivo zanimivo za vse naše knjižnične delavce in veseli bomo vsake pripombe, ki bi pripomogla k učinkoviti in praktični organiziranosti teh, za naš enotni knjižnični sistem tako pomembnih knjižnic.

Miša Sepe

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
Ljubljana, Turjaška 1
Oddelek za pospeševanje knjižničarstva

I. Načrt integriranega sistema znanstveno-strokovnih
informacij v knjižnicah in INDOK centrih
Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani
(Osnutek)

Uvod

S sprejemom zakona o usmerjenem izobraževanju, ki v 122.členu izrecno nalaga vsem šolam v usmerjenem izobraževanju skrb za primerno knjižnico, so dobile tudi visokošolske knjižnice zakonito osnovo. Z reorganizacijo usmerjenega izobraževanja, ki uvaja nove, poglobljene in bolj demokratske oblike je dobila knjiga skupaj z drugimi nosilci informacij večji pomen, kot ga je imela doslej.

Za vsako knjižnico v sistemu usmerjenega izobraževanja velja "da postaja osrednji delovni prostor, mimo katerega ne moreta ne učitelj, ne učenec, pa naj gre za katerokoli področje vzgoje in izobraževanja, za katerokoli raven informiranja in za katerokoli fazo njunega sodelovanja v učnem procesu". Knjižnica na visoki šoli je tista služba, kjer bo bodoči strokovnjak dobil vse potrebne informacije o stroki, ki jo študira, pa tudi izkušnje, kako te informacije iskati, najti in uporabiti, da bo osvojil vse tisto, kar je v stroki že dognano in raziskal in razvil stroko tudi do novih dognanj in rešitev. Uvajanje v samostojno raziskovanje študentov in v raziskovalno in znanstveno delo učiteljev je ena od temeljnih nalog vsake visokošolske organizacije, ki si je brez ustrezne knjižnice ne moremo predstavljati.

Univerzne knjižnice, njihove naloge, organiziranost in pogoji za delo so natančneje opredeljeni v Standardih za univerzne knjižnice. Tu navajamo le kratek povzetek nalog. Univerzna knjižnica: sistematično pridobiva, obdeluje, hrani in posreduje dokumente o dosežkih znanosti in kulture, organizira informacijsko dejavnost, organizira referalno dejavnost, sodeluje pri vzgojno izobraževalnem procesu na univerzi, organizira sistematično izobraževanje študentov za uporabo knjižnice in znanstvenih oziroma informacijskih virov idr.

že iz naštetih nalog je razvidno, da je dokumentacijsko informativna dejavnost obsežna v delu sodobne visokošolske knjižnice in zato v tem besedilu nerodni izraz knjižnično dokumentacijsko informacijska enota, preprosto zamenjamo s terminom "knjižnica", ki vse te dejavnosti vključuje, oziroma jih bo morala vključevati. Integrirani sistem znanstvenostrokovnih informacij v knjižnicah in INDOK centrih, pa v nadaljnjem besedilu krajše označujemo kot "knjižnični in INDOK sistem".

Glede na razvoj znanosti in cilje, ki jih želimo z visokošolskim izobraževanjem doseči, sedanja organiziranost visokošolskih knjižnic ne ustreza. Edina možnost, da bi mogle knjižnice uspešno opravljati svoje naloge, z ekonomično izrabo razpoložljivih finančnih sredstev in strokovnih delavcev, je, da se med seboj povežejo v organiziran sistem. V takem sistemu ohrani vsaka knjižnica svojo samostojnost oziroma svojo povezavo z visokošolsko organizacijo, ki jo je ustanovila, hkrati pa ima svoje mesto in naloge v sistemu, ki funkcionira kot organizirana celota.

Ideja o sistemu ni nova, na evropskih univerzah ga izgrajujejo že dvajset let. Tak sistem je bil zasnovan tudi na mariborski univerzi že ob njeni ustanovitvi.

Organizacija sistema

Pri predlogih za organizacijo Knjižničnega in INDOK sistema moramo izhajati iz sedanjih razmer na ljubljanski univerzi. Nekatere ljubljanske visokošolske organizacije imajo že več desetletno tradicijo in so si v tem času ustvarile velike knjižnice. Če zanemarimo sicer pomembne elemente, kot so: strokovna urejenost, prostor, strokovni kadri idr. in, primerjamo samo število enot knjižničnega gradiva, dobimo med Ljubljano in Mariborom takšnole primerjavo:

Ljubljana: NUK 40% gradiva, ostale univerzne knjižnice 60% gradiva.

Maribor: UKM 76% gradiva, ostale univerzne knjižnice 24% gradiva.

Zaradi takšne razporejenosti gradiva in ob upoštevanju, da imamo v Ljubljani visokošolske organizacije razpršene na precej oddaljenih lokacijah, predlagamo za Ljubljano sistem, ki bo bolj decentraliziran od mariborskega. Decentralizirani sistem bo gibčnejši in bolj uporaben,

vendar ga moramo tako organizirati, da bo vendarle ohranjena potrebna enotnost.

Predlagamo organiziranost na treh nivojih:

- a) knjižnice posameznih visokošolskih organizacij;
- b) knjižnice za širše strokovno področje;
- c) osrednja univerzna knjižnica s knjižničnim odborom knjižničnega in INDOK sistema.

1. Univerzna knjižnica za ožje področje

- 1.1. Je temeljna celica in sicer je namenjena predvsem študentom in sodelavcem svoje visokošolske organizacije.
- 1.2. Dolžna je predvsem preskrbeti dokumente in informacije za tekoče delo visokošolske organizacije.
- 1.3. Uporabnikom je čimbolj dostopna, posebno skrb je dolžna posvetiti študentom.
- 1.4. V teh okvirih ima te naloge:
 - sistematično pridobiva, obdeluje, hrani in posreduje dokumente o dosežkih znanosti in kulture za svoje strokovno področje, obdelane dokumente združuje v osrednjo bazo podatkov;
 - organizira informacijsko dejavnost za svoje področje s tem da:
 - a) posreduje informacije o dokumentih, ki jih hrani sama ali knjižnice sistema;
 - b) posreduje informacije iz dokumentov, ki jih hrani sama ali knjižnice sistema;
 - c) sodeluje pri vzgojnoizobraževalnem procesu za študente in druge udeležence izobraževanja;
 - d) organizira sistematično izobraževanje študentov za uporabo knjižnice in znanstvenih ozirna informacijskih virov.Izvaja še druge naloge, zajete v standardih ali dogovorjene v sistemu;
- 1.5. Povezana je s knjižnico za širše področje (koordinacija nabave, medbibliotečna izposoja, pretok informacij).
- 1.6. Povezana je s specialnimi knjižnicami in s specialnimi INDOK centri svojega ožjega strokovnega področja izven univerze, zlasti za izmenjavo informacij in dokumentov.

1.7. Podatke o svojem gradivu pošilja v republiški centralni katalog in dokler avtomatizacija ni do kraja izvedena tudi knjižnici za širše področje.

2. Univerzna knjižnica za širše področje

Poleg osnovnih nalog, ki jih opravlja za svojo visokošolsko organizacijo in so enake kot naloge knjižnice za ožje področje ima še dodatne naloge, zato mora biti dovolj razvita. To pomeni, da mora imeti: ustrezno kadrovske sestavo (strokovno in številčno), ustrezno dostopnost uporabnikom (čas ko je odprta za uporabnike, čitalnica), bogato izbiro dokumentov (monografij, periodičnih publikacij in informacijskih virov) najnujnejšo tehnično opremo (xerox, terminal).

2.1. Naloge:

- dokumente nabavlja za svoje ožje področje (če ga ima), za širše področje pa predvsem: dokumente, ki zajemajo več ožjih področji, zlasti če gre za tuje gradivo ali drage publikacije, dokumente s področji, ki niso pokrita, informacijsko gradivo, pol publicirano gradivo itd., temeljna dela za širše področje;
- pri informacijski dejavnosti opravlja poleg nalog, kot knjižnica za ožje področje še:
 - opravlja in organizira selektivno diseminacijo informacij;
 - posreduje informacije iz drugih informacijskih služb;
 - organizira referalno dejavnost za širše področje;
 - strokovno povezuje manjše knjižnice s svojega področja na univerzi;
 - vodi koordinacijo nabave dokumentov za svoje področje;
 - posreduje dokumente s svojega območja;
 - skrbi za povezavo s specialnimi knjižnicami in INDOK centri svojega področja izven Univerze, oziroma je sama specializiran INDOK center.

2.2. Knjižnični odbor se bo dogovoril o tem katere knjižnice bodo prevzele širša področja, in razdelitvi nalog. Za primer in kot izhodišče za razpravo predlagamo:

CEK - za ekonomske vede

Družboslovno knjižnico (bodoča) za družboslovje

OMK - za medicino

Biotehniško - za biotehniko

CTK - za tehniko

NUK - za humanistične vede

Osrednja univerzna knjižnica z odborom univerznih knjižnic in INDOK služb

3. Odbor univerznih knjižnic in INDOK služb je povezovalac sistema in strokovni usklajevalni organ. Sestavljajo ga vodje fakultetnih knjižnic in knjižnic ostalih visokošolskih organizacij. V primeru, da je na visoki šoli več knjižnic, ustanove odbor - predsednik tega odbora je član odbora in zastopa knjižnice svoje visoke šole. Strokovne posle za odbor upravlja NUK. Predsednika voli odbor iz svojih vrst.

3.1. Naloge odbora

- 3.1.1. načrtovanja v knjižničnem in INDOK sistemu;
- 3.1.2. zagotavljanje strokovne učinkovitosti delovanja sistema;
- 3.1.3. dogovarjanje o strokovnih problemih in sprejem strokovnih usmeritev;
- 3.1.4. razdelitev strokovnih področji med knjižnice;
- 3.1.5. koordinacija nabave med širšimi področji;
- 3.1.6. dogovarjanje o skupnih akcijah;
- 3.1.7. dogovarjanje in skrb za izvajanje vsebinskih nalog, ki izvirajo iz 122. člena zakona o usmerjenem izobraževanju;
- 3.1.8. skrb za izdelavo, za uveljavitev in izvajanje standardov;
- 3.1.9. reševanje strokovnih neusklajenosti med knjižnicami;
- 3.1.10. reševanje problemov v zvezi z uvajanjem AOP;
- 3.1.11. posredovanje stališč in predlogov knjižnic in INDOK dejavnosti Komisiji za informatiko, dokumentacijo in knjižničarstvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in odboru podpisnikov Samoupravnega sporazuma o sodelovanju pri razvijanju integriranega sistema znanstveno-strokovnih informacij v knjižnicah in INDOK centrih in skrb za izvajanje stališč, predlogov in sklepov komisije in odbora v sistemu;
- 3.1.12. povezava ljubljanskega knjižnično-informacijskega sistema z mariborskim in drugimi sistemi.

4. NUK - je univerzitetna knjižnica ljubljanske univerze in opravlja naloge univerzitetne knjižnice po standardih za univerzne knjižnice razen tistih, ki jih opravlja odbor.

4.1. Naloge

4.1.1. Spremlja razvoj knjižničarstva in informacijske vede ter raziskuje njeno specialno problematiko. Pospešuje modernizacijo poslovanja knjižničnega in INDOK sistema.

4.1.2. Organizira informacijsko-dokumentacijsko službo o pedagoškem in znanstvenem delu na univerzi-

4.1.3. Ureja bibliografije del visokošolskih učiteljev in sodelavcev univerze.

4.1.4. Analizira delo sistema, daje strokovno pomoč, vodi centralne evidence dokumentov knjižnic univerze, oziroma baze podatkov.

4.1.5. Opravlja strokovne in organizacijske posle za odbor univerznih knjižnic in INDOK služb.

4.1.6. Je knjižnica za širše področje za humanistične vede.

4.1.7. Kot univerzitetna knjižnica zbira in posreduje temeljna dela za vsa področja znanosti in zbira literaturo za tista področja, za katera bo ugotovljeno, da bi sicer v celovitem sistemu ostala nepokrita oziroma slabo pokrita.

4.1.8. Kot republiška matična knjižnica opravlja, oziroma organizira matično dejavnost tudi za knjižnice obeh slovenskih univerz, s tem da:

- 4.1.8.1. - razvija strokovnost in organiziranost knjižničarske, dokumentacijske in informacijske dejavnosti;
- vodi razvid knjižnic;
 - spremlja, ocenjuje in usmerja strokovno knjižničarsko dejavnost;
 - pospešuje razvoj bibliotekarske in informacijsko dokumentacijske stroke v SR Sloveniji ter vzpodbuja in vodi raziskovalno delo;
 - organizira strokovno izpopolnjevanje knjižničnih delavcev;
 - o ugotovljenih strokovnih pomanjkljivosti obvešča poleg prizadeke knjižnice tudi pristojen odbor univerznih knjižnic;
 - organizira inštruktorsko pomoč knjižnicam in INDOK centrom obeh univerz.

4.1.9. Povezuje referalno dejavnost obeh slovenskih univerz.

5. Komisija za informatiko, dokumentacijo in knjižničarstvo
na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani

5.1. Naloge

- 5.1.1. Usmerjanje knjižnične in INDOK dejavnosti glede na potrebe izobraževalne in raziskovalne dejavnosti na univerzi;
- 5.1.2. Komisija obravnava razvojne načrte in predloge, ki jih pripravi odbor;
- 5.1.3. Obravnava vsa važnejša vprašanja, ki jih v obravnavo predloži odbor zlasti pa skrbi za:
- skupno evidenco in informiranje o vseh dokumentih,
 - vsklajevanje nabave,
 - učinkovitost poslovanja sistema, ki je vključen v informacijsko dokumentacijski sistem Slovenije,
 - za izobraževanje uporabnikov in knjižničnih delavcev,
 - obravnava letne načrte, poročila o delu odbora in dr.
- 5.1.4. Pripravlja dokumente za univerzitetni svet.
- 5.1.5. Poroča univerzitetnemu svetu o delu in problematiki knjižnične in INDOK dejavnosti in posreduje stališča univerzitetnega sveta odboru univerzitetnih knjižnic.

Pripravila Miša Sepe

II. Shema avtomatizacije integriranega sistema
znanstveno-strokovnih informacij v knjižnicah in INDOK centrih
Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani

(Osnutek)

1. Osnove avtomatiziranega knjižničnega in INDOK sistema

Za učinkovito delovanje sistema je nujno pospešeno uvajanje avtomatske obdelave podatkov na tistih področjih in v takem obsegu, ki so vsklajeni s potrebnimi visokošolskih delavcev po eni ter realnimi materialnimi možnostmi po drugi strani.

S skupno oblikovanimi bazami podatkov morajo biti zajeti vsi dokumenti, ki jih na kakršen koli način pridobivajo knjižnice, INDOK službe in specializirani INDOK centri v sistemu. Istočasno mora sistem omogočati pretok informacij iz bibliografskih baz podatkov doma in v tujini, ki jih dobivajo in procesirajo specializirani INDOK centri.

Glede na zgodovinsko pogojeno razvejanost univerznih knjižnic v Ljubljani je oblikovanje skupnih baz podatkov s pomočjo AOP osnovni povezovalni faktor sistema. Pri njegovem nadaljnjem izgrajevanju se je treba naslanjati na že uvedene oblike AOP s posebnim oziranjem na razpoložljivo strojno in programsko opremo (računalniški hardware in software). Knjižnice bo potreba postopoma opremiti z osnovnimi aparaturami za vnos in iskanje podatkov (terminali). S takšno opremljenostjo vseh udeležencev sistema bo ta postal pravi kooperativni knjižnično-informacijski sistem, kakršne že poznajo v razvitejših deželah.

Na področju AOP mora knjižnični in INDOK sistem Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani tesno sodelovati s KDI sistemom Univerze v Mariboru, za kar bosta morali ustanovi skleniti ustrezne dogovore.

Knjižnični in INDOK sistem Univerze se mora bodisi preko operativnega centra v NUK bodisi neposredno preko specializiranih INDOK centrov pri

univerzi vključevati v jugoslovanski sistem pretoka znanstvenih informacij in knjižnično-informacijsko mrežo.

2. Pregled stanja AOP v univerznih knjižnicah in INDOK centrih

(stanje jeseni 1981)

NUK: Baza raziskovalnih nalog, ki jih (so)financira RSS, eksperimentalna baza tujih monografskih publikacij v SRS (=centralni katalog knjig), baza naslovov tekoče naročenih tujih serijskih publikacij (v oblikovanju). Procesiranje raziskovalnih nalog in monografij po programih SAIDC 2, za RP in SDI po programih DORS na RRC. Procesiranje serijskih publikacij v Nuklearnem inštitutu Boris Kidrič, Vinča (prenos baze na RRC predviden v l. 1981).

CTK: Procesiranje bibliografskih baz podatkov COMPENDEX (tehnika nasploh) in RSWB (graditeljstvo) z SDI in RP na RRC. Strojno postavljeni centralni katalog (retrospektiva) serijskih publikacij s področja tehnike in prirodoslovno-matematičnih ved. Tvorba lastne baze podatkov s področja graditeljstva, AOP obdelava monografij v CTK. Interaktivno iskanje podatkov za RP v bazi podatkov LOCKHEED (ZDA) in Raum und Bau, Stuttgart (ZRN).

OMK: Vključevanje vseh novosti (monografij) v knjižnici v "Biomedica Slovenica".

IBNI (biomedicina): Baza podatkov za vse dokumente iz biomedicine slovenskega geolingvističnega področja; podatki sproti objavljeni v "Biomedica Slovenica". Procesiranje po lastnih programih na RCU. Interaktivno iskanje podatkov za RP in SDI v bazi podatkov MEDLARS (pri DIMDI-ju v ZRN).

Fakulteta za strojništvo, specializirani INDOK center (SIC): Oblikovanje lastne baze za strojništvo, SDI in RP iz baze ISMEC. Procesiranje na RRC. Za lastno bazo uporabljeni programi SAIDC 2.

FNT/RCPU: Lastna baza podatkov o alkaloidih (SAIDC 2), procesiranje za SDI in RP iz CAC.

CEK: Lastna baza podatkov (monografije, članki) po SAIDC 2.

FSPN: Lastna baza podatkov po modificiranem SAIDC.

IJS: Procesiranje za SDI in RP iz baze INSPEC (fizika). Operativna izvedba preko INDOK Iskre na RRC.

3. Oblikovanje skupnih baz podatkov

3.1. Univerzne knjižnice, INDOK službe in specializirani INDOK centri oblikujejo skupne baze podatkov za tele dokumente:

- monografske publikacije
- serijske publikacije
- dela univerzitetnih učiteljev.

Bazo monografskih publikacij oblikujejo s sprotnim vnašanjem podatkov za vse vrste monografskih publikacij in polpublikacij (tj. tudi za disertacije, raziskovalne naloge ipd.), ki jih pridobivajo z nakupom, zamenjavo ali darom.

V bazo serijskih publikacij vnašajo vsako leto ob naročilih tujih serijskih publikacij podatke za vse tiste, ki jih bodo predvidoma pridobile z nakupom, zamenjavo ali darom. Ta katalog želja je osnova za koordinacijo naročil, s koordinacijo prečiščeni naslovi pa se oblikujejo v katalog dokončno pridobljenih naslovov za ustrezno leto.

V kasnejši fazi izgrajevanja avtomatiziranega sistema se oblikuje tudi retrospektivna baza vseh serijskih publikacij univerznih knjižnic.

Baza del univerzitetnih delavcev postane sodobna oblika združevanja podatkov o ustvarjalnosti univerze, kar je do sedaj opravljala Univerza z izdajanjem publikacije "Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev". Načelo selekcije podatkov za vnos v bazo ostane isti kot za publikacijo. Podatke prispevajo sami univerzitetni delavci na ustreznih formulirjih (vhodnih dokumentih za AOP), ti gredo nato v redakcijo (z morebitnim dopolnjevanjem in popravki), ki ga opravijo knjižnice ustreznih VDO (oz., odvisno od njihove organiziranosti, tudi VTO, oddelkov, PZE, kateder ipd.). Končno redakcijo in vnos v strojno čitljivo obliko opravi NUK, ki tudi vzdržuje bazo. Z oblikovanjem te baze se neposredno

nadaljuje dosedanja publikacija, zato poteka na začetku vnašanje vanjo takole: najprej se vnesejo vsi podatki od vključno leta 1977 dalje; tej fazi sledi sprotno vnašanje za leto nazaj (ali po drugih rokih, za katere se dogovorijo VDO).

3.2. Za vnos v baze pripravijo univerzne knjižnice podatke takole:

- na standardnih vhodnih dokumentih (VD) (za monografske publikacije in dela univerznih delavcev); izpolnjene VD zbere NUK in opravi vnos v ustrezne baze podatkov
- v lastni bazi s kasnejšim prenosom iz svoje baze neposredno s traku v skupno bazo NUK (monografije, delno tudi dela univerzitetnih delavcev)
- na običajnih katalognih listkih po točno predpisanem formatu zapisa (za nova naročila serijskih publikacij)
- z neposrednim (interaktivnim) vnosom z lastnega terminala v skupno bazo podatkov (izvedljivo šele v kasnejših fazah razvoja avtomatiziranega knjižničnega in INDOK sistema.

3.3. Strojno čitljivi formati zapisa podatkov so že oblikovani za te vrste dokumentov: monografije (uskaljeno z mednarodnim standardom za bibliografski opis ISBD-M), članke (oz. sestavke v zbornikih), standarde, patente, časopise. Osnova za vnos je ustrezni vhodni dokument, razen za serijske publikacije kot celote, za katere se posebnega VD ne izplača oblikovati, ker je osnovna baza že skoraj oblikovana. Pri morebitnem vnosu na diskete ali magnetni trak (pogoj za to je, da ima knjižnica na voljo ustrezen terminal) lahko uporaba VD odpade, vendar morajo biti podatki ob samem vnosu preverjeni in po potrebi sproti popravljeni.

Za biografije univerzitetnih delavcev, ustrežajoče zapisu v publikaciji "Biografije in bibliografije..." trenutno ni strojnega formata zapisa. V ta namen bi lahko uporabljali format, ki je razvit za register raziskovalcev in ga je že oblikovala RSS, sedaj pa z njim upravlja Informacijski center.

3.4. Skupne baze podatkov uporabljajo udeleženci knjižničnega in INDOK sistema interaktivno (če imajo terminal) ali preko knjižnice za širše področje, ki ima ustrezno opremo oz. neposredno v NUK kot upravljalcu baz.

4. Baze podatkov v univerznih knjižnicah in v specializiranih INDOK centrih, katerih nosilec je VDO

4.1. Univerzne knjižnice in specializirani INDOK centri v okviru Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani oblikujejo za svoje disciplinarno področje tudi lastne baze podatkov, v katere vnašajo podatke za vse vrste dokumentov ne glede na izvor, pri čemer v celoti zajamejo slovensko geolingvistično področje. Del podatkov iz teh baz (za monografije in dela univerzitetnih delavcev) prenašajo v skupne baze podatkov (glej tč. 3.).

4.2. Specializirani INDOK centri (glej pregled stanja, tč. 2.) pridobivajo in procesirajo tudi tuje bibliografske baze podatkov. Iz njih dajejo SDI in RP informacije uporabnikom na univerzi in sploh v združenem delu.

Za oblikovanje avtomatizacije v okviru knjižničnega in INDOK sistema pod tč. 4.1. in 4.2. deluje njegov operativni center pri NUK kot koordinator in referalni center.

5. Programska in strojna oprema na avtomatizirani knjižnični in INDOK sistem

Za vnos podatkov obstaja programski paket SAIDC 2, ki je v RRC in na voljo vsem raziskovalnim organizacijam, torej tudi vsem udeležencem sistema. Obstajajo tudi modifikacije programov SAIDC, ki so vezane na specifičnost posameznih knjižnic; nekatere od teh modifikacij so na računalniku RCU. Za SDI in iskanje retrospektivnih podatkov (RP) v bazah oblikovanih po programih SAIDC je na RRC na voljo paket programov DORS. Udeleženci sistema se lahko vežejo na dva računalnika: Cyber pri RRC ali Delta pri RCU. Na RRC so programi SAIDC in DORS, na RCU modifikacije programov SAIDC. RCU nudi perspektivno večje možnosti, ker omogoča priključitev večjega števila terminalov in je izrazito interaktivno usmerjen.

V prihodnosti bodo morale dobiti vse univerzitetne knjižnice najnujnejšo periferno opremo (terminal, knjižnice za širše področje tudi tiskalnik).

V enotnem knjižničnem in INDOK sistemu bo treba odstraniti že obstoječa nesoglasja v strojnih formatih zapisov in poenotiti uporabo programskih paketov.

Pripravila mgr. Jože Kokole in
Alenka Pardubsky

Posvet o domoznanskih zbirkah in domoznanskih informacijah

Konec junija, točneje 25.6.1982, je bil v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani širši posvet o problematiki domoznanskih zbirk v splošnoizobraževalni knjižnični mreži. Posveta se je udeležilo 24 knjižničnih delavcev iz SIK II.skupine, UKM in NUK.

Tov. Tomo Martelanc, ravnatelj NUK, ki je vodil posvetovanje, je opozoril, da se z novim zakonom o knjižničarstvu tudi SIK vključujejo v enoten knjižnično informacijski sistem, kot del družbenega sistema informiranja in da pomeni to za knjižničarstvo velik korak naprej, obenem pa tudi bolj organizirano delovanje.

Uvodni del pogovora je vodila Tov. Breda Filo, ki je za ta posvet pripravila obsežno gradivo o funkciji domoznanskih zbirk in domoznanske informacije v SIK in podala nekaj temeljnih misli oziroma razlogov, ki so jo vodili pri sestavljanju teksta.

Razprava je pokazala, da obstaja na tem področju še vrsta nerazrešenih problemov, od težav s katerimi se srečuje bibliotekar pri formiranju take zbirke, do tega, da ni dogovorjeno, kaj in koliko gradiva domoznanske vrednosti naj zbirajo posamezne knjižnice. Opozorili so tudi na prekrivanje nalog med knjižnicami, muzeji in zgodovinskimi arhivi. Nekateri razpravljalci so bili mnenja, da SIK ne smemo obremenjevati z arhivsko funkcijo. Knjižnice morajo biti živ informacijski center in naj ne zbirajo gradiva brez selekcije, čeprav so obstoječa knjižničarska načela v tem smislu drugačna. Poudarili so nujnost, da ugotovimo, kaj imamo na tem področju zbranega in kako gradivo obdelujemo, oziroma kakšna je njegova dostopnost. Svarili so pred prevzemanjem nalog družbenih INDOK centrov, zlasti pred zbiranjem vsega delegatskega gradiva, ki ni vedno kvalitetno, se prekriva, je pa izredno obsežno.

Ob zaključku razprave je Tomo Martelanc predlagal, da se vsem problemom, ki so bili predstavljeni v gradivu in v razpravi, poglobljeno posvetimo. Jasno bo potrebno določiti vlogo knjižnic v družbenem sistemu informiranja, točneje opredeliti delovanje knjižnic s področji posameznih

sorodnih dejavnosti (muzeji, arhivi), poskrbeti bomo morali za enotno obdelavo gradiva, splošno dostopnost in za to, da ne bo nepotrebne podvajanja del in nalog. Pri izgradnji sistema moramo že zdaj načrtovati uporabo sodobnih tehnik.

Udeleženci so zato sklenili, da se bodo poglobljeno lotili razčiščevanja problemov obravnavane problematike in poskusili do knjižničarskega posvetovanja jeseni 1983 že pripraviti nekaj skupnih izhodišč in smernic. Dogovorili so se,

- da bo prva naloga, v kateri bodo sodelovali vsi udeleženci s potrebnimi podatki, podroben pregled vsebinske usmeritve domoznanskih zbirk, njihov akcijski radij, specialnosti, ki so za nacionalno kulturo posebej zanimive in jih knjižnice že opravljajo (bibliografije, dokumentacije idr.). Analizo bo pripravila NUK;
- pripravili razgovore s sorodnimi strokami o delitvi nalog in o sodelovanju na raznih nivojih;
- sodelovali pri pripravi smernic za razvoj enotnega knjižnično informacijskega sistema.

Druga tema posveta je zajela problematiko shranjevanja periodičnih publikacij v SIK. Na izredno zahtevnost hranjenja tega gradiva, ki potrebuje ne le veliko prostorskih zmogljivosti, temveč tudi veliko sredstev za vezavo, je opozorila Ančka Korže-Strajnar. Prav takšen, če ne

še večji problem pa je vprašanje njegove dostopnosti, saj je tudi v idealnih pogojih zaradi neprimerne oblike in slabe kvalitete papirja, težko uporabljivo. Shranjevanje tega gradiva v obliki mikrofilmov bi razrešilo večino obstoječih problemov.

Udeleženci so poročali o različnih akcijah v tej smeri, ki so jih posamezne knjižnice že izvedle in so bili mnjenja, da bi morali čimprej organizirano preiti na mikrofilmanje tega gradiva.

Sklenili so, naj NUK začne pripravljati skupno akcijo za organizacijo preslikavanja periodičnih publikacij in nabavo potrebnih aparatov in priporočil, naj se poveže tudi z arhivarji in drugimi interesenti za takšne usluge. Čimprej se bo potrebno dogovoriti tudi za enotno, tipizirano opremo in enoten format fotokopij, da se bo prej nabavljena oprema lahko kasneje vključila v skupno bazo.

Tretji del posveta je bil namenjen perečim problemom posvetovanja družboslovnih informacij za SIK. Komisija za spremljanje bibliotekarske vede pri Društvu bibliotekarjev Slovenije je izoblikovala predlog za širše in organizirano sodelovanje splošnoizobraževalnih knjižnic s specializiranim INDOK centrom za družboslovje pri FSPN. Le-ta je v svojem večletnem delovanju zbral tako močno podatkovno zbirko, da ima danes, ko si prizadevamo za podružabljanje znanosti, širši pomen in uporabnost. Zato je pomembno, da dosežemo tudi prek knjižnično-informacijske dejavnosti SIK, ki je občanom najbolj odprta, njeno večjo izrabljenost.

Dejavnost centra je predstavil njegov vodja Primož Južnič in podrobneje pojasnil razloge za tako akcijo. Udeleženci so imeli ob tej razpravi več konkretnih vprašanj, zlasti ker še vedno prevladuje mnenje, da za informacije namenjene anonimnim uporabnikom, nimamo dovolj materialnih možnosti in da bi za začetek bilo bolje, da bi se dogovorili za poskusno prejemanje informacij. Prvo sodelovanje bo potekalo prek treh knjižnic, Knjižnice Edvarda Kardelja v Celju, Osrednje knjižnice Franceta Bevka v Novi Gorici in Osrednje knjižnice Kranj.

Udeleženci so bili s posvetom zelo zadovoljni in so izrazili željo, da bi take problemske posvete uvedli kot redno delovno povezovanje. Ob zaključku jih je ravnatelj NUK informiral še o uvajanju AOP v Narodni in univerzitetni knjižnici.

Ančka Korže-Strajnar

PRI NARODNI IN UNIVERZITETNI KNJIŽNICI
LAHKO NAROČITE:

- ABECEDNI imenski katalog. Ljubljana 1967. (25 din)
- BAJEC, J.: Slovenski časniki in časopisi 1937-1945
Ljubljana 1973. (100 din)
- BULOVEC, Š.: Bibliografija slovenskih bibliografij
1961-1973. Ljubljana 1976. (100 din)
- GLASBENI rokopisi. (15 din)
- ISBD(M): Mednarodni standardni bibliografski opis
zaključenih publikacij. Ljubljana 1981.
(100 din)
- ISBD(S): Mednarodni standardni bibliografski opis
tekočih publikacij. Ljubljana 1981. (100 din)
- KATALOG rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice.
1., 2., 3., snopič (ā 100 din); 4. snopič (200 din);
5. in 6. snopič (150 din); Komplet (800 din)
- NOVOSTI UDK s področja družbenih ved. Ljubljana 1977.
(50 din)
- OBVESTILA republiške matične službe. (20 din)
- SEZNAM tujih periodičnih publikacij, ki jih v letu 1977
prejemajo knjižnice visokošolskih zavodov v Slove=
niji. Ljubljana 1977. (150 din)
- SEZNAM tujih periodičnih publikacij, ki jih prejemajo
univerzne, znanstvene in specialne knjižnice v Slo=
veniji. Dopolnilo in dodatek za leto 1978. Ljubljana
1978. (150 din)
- SEZNAM tujih periodičnih publikacij, ki jih prejemajo
univerzne, znanstvene in specialne knjižnice v Slo=
veniji. Dopolnilo in dodatek za leto 1979. Ljubljana
1979. (150 din)
- SEZNAM tujih periodik, ki jih prejemajo knjižnice v
Sloveniji. Ljubljana 1962. (11 din)

SLOVENSKA bibliografija za leto:

1949 (15 din), 1950 (15 din), 1954 (15 din),
1955 (13 din), 1956 (30 din), 1957 (45 din),
1958 (30 din), 1959 (25 din), 1960 (32 din),
1961 (32 din), 1962 (32 din), 1963 (32 din),
1964 (32 din), 1965 (36 din), 1966 (44 din),
1967 (44 din), 1968 (80 din), 1969 (180 din),
1970 (180 din), 1971 (200 din), 1972 (250 din),
1973 (800 din), 1974 (350 din), 1975 (1,250 din)

STANDARDI za javne knjižnice. Ljubljana 1975. (20 din)

VODIČ kroz narodne biblioteke Jugoslavije. Beograd
1979. (200 din)

VODIČ po knjižnicah slovenskih univerz. Ljubljana 1976.
(5 din)

VRANČIČ, R.: Uporaba knjižničnega gradiva in infor=
macijska služba v knjižnicah. Ljubljana 1969.
(15 din)

ZAKLADI "NUK", Ljubljana 1981. (400 din)

ZBORNIK Narodne in univerzitetne knjižnice. I. Ljubljana
1974. (40 din, za člane DBS 30 din); II. Ljubljana
1978. (100 din, za člane DBS 50 din)

Izdala, založila in razmnožila kot interno publikacijo
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Turjaška
1. Uredila Miša Sepe. Odgovarja Tomo Martelanc. Naklada
500 izvodov. Cena 20 din.

YU ISSN 0350-3577